

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 16

Рівне-2009

„Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2009. – 313 с.

Збірка вміщує результати наукових пошуків з актуальних проблем української та світової історії, виголошені на I Міжнародній науково-практичній конференції молодих дослідників, аспірантів, магістрантів 9-10 грудня 2009 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний факультет).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог);

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ);

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський);

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці);

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ);

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Згідно постанови президії ВАК України часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії” визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 27 листопада 2009 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 15857-4329Р від 12.10.2009 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

19. [Титов Ф.] Путеводитель при обозрении святынь и достопримечательностей Киево-Печерской Лавры и г. Киева / Титов Ф. И. – К. : Киево-Печер. лавра, 1910.
20. Туптало Димитрий. Руно орошенное Пречистая и Препоблагословенная Дева Мария / Туптало Димитрий. – Чернигов, 1702.
21. Чистяков П. Почитание чудотворных икон в современном православии (Бронницкий список Иерусалимской иконы Богородицы) / Чистяков П. Г. // Религиозные практики в современной России. – М.: Новое издательство, 2006. – С. 273–289.
22. Щенникова Л. А. Чудотворные иконы Московского Кремля / Щенникова Л. А. // Христианские реликвии в Московском Кремле. – М., 2000. – С. 230–267.

УДК 271(091)

Ірина Тимочко, аспірант Рівненського державного гуманітарного університету (науковий керівник канд. пед. наук, доц. В.В. Омельчук)

КРЕМЕНЕЦЬКЕ СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКЕ БОГОЯВЛЕНСЬКЕ БРАТСТВО: РЕТРОСПЕКТИВА

На межі тисячоліть, за умов всезагальної глобалізації суспільного життя, з особливою гостротою постала проблема формування нового мислення, що у свою чергу, передбачає звернення як суспільства, так і кожної особи до потужного гуманістичного потенціалу християнських цінностей. Релігія, будучи органічною складовою духовного життя суспільства, завжди відіграла важливу роль у процесі національного державного і культурного будівництва. Цим зумовлене проведення ґрунтовного аналізу культурницької, освітянської діяльності православної церкви, висвітлення основних сфер, напрямів і форм її роботи у галузі освіти, визначення вагомості внеску церкви у підвищенні духовності суспільства. Безкомпромісне виконання своїх обов'язків духівництвом без огляду на канонічне підпорядкування, поширення освіти, культури, духовності і моральності, що ґрунтувалося на місцевих традиціях, ідеях і зразках, сприяло збереженню національної самобутності народу.

Ідея відданості своїй вірі допомагала українцям упродовж багатьох століть зберегти національну ідентичність. Однією із тих потужних інституцій, що відіграла значну роль у збереженні та духовно-культурних надбань православної віри і у формуванні національних традицій краю, – була організація церковних громад – братств.

Братства – це громади, до складу яких входили православні особи різного звання і стану. Вони виступали в ролі захисників віри від “нападників з боку іновірців, які докладали всіх зусиль, щоб знищити православну церкву” в польських володіннях на території Південно-Західного краю (XVI-XIX ст.). Створювались такі братства за “благословінням первосвятителів і патронатством князів та дворяни, які користувалися різними привілеями й правами з боку королів” [14, 81].

Згодом братства ставали центрами духовного просвітництва. Як громадські установи, братства мали свій устрій, внутрішнє управління, яке чітко відображалось у статуті. При братствах створювались: храми, що діяли на добровільні пожертви і внески мирян, богадільні, притулки, сиротинці, “шпитали”, різного роду духовні училища й друкарні [15, 123 – 128].

Засновувались братства, як правило, при церквах або монастирях і від них отримували свою назву. Приміром, братство Львівське йменувалось Братством Успіння Богородиці; братство Віленське – Братством Св. Тройці; братство Луцьке – Хрестовоздвиженським; Київське і Могилевське – Богоявленським [14, 82].

Заснування на Волині, як і взагалі в межах південно-західного і північно-західного краю, православних церковних братств було викликане історичними подіями. Братства на той час були “надійними представниками руського населення і вірним оплотом і захистом православної віри” [18, 73]. На Волині були організовані такі церковні братства: Луцьке Хрестовоздвиженське (засноване у 1617 р. в Луцьку); Кременецьке Богоявленське Свято-Миколаївське (у 1636 р. в Кременці); Юнацьке братство (у XVII ст. в Луцьку); Острозьке Кирило-Мефодіївське (у 1865 р. в Острозі); Володимир-Волинське Свято-Володимирське (у 1887 році у Володимир-Волинську); Житомирське Свято-Володимир-Василіївське (у 1888 р. у Житомирі); Острозьке імені князів Острозьких (у 1907 р. в Острозі); парафіяльні братства [18, 74].

Повна назва Кременецького братства – “Кременецьке Богоявленське Свято-Миколаївське братство”. У XVII ст. братство було назване “Богоявленське”, а вже у XIX ст. до назви було додано “Свято-Миколаївське”. “Ещё в давнее время, с 1636 года, по благословению приснопамятного Митрополита Киевского Петра Могилы, знаменитого ревнителя Православной Церкви, существовало в г. Кременце при Богоявленском монастыре (где ныне мужское духовное училище) Богоявленское братство,

составившееся для защиты Православия и Русской народности от усиливавшегося в крае латыно-польского влияния” [12, 4]. Слід зазначити, що через рік після заснування братства митрополит Київський Петро Могила надає монастирю статус ставропігії.

Одночасно із заснуванням монастиря Лаврентій Древинський та Даниїл Малинський засновують братство й при ньому школу “для обучения деток”, богадільню (лікарню, “шпиталь”) і друкарню. Школа при Богоявленському братстві мала назву Братської школи. [16, 26]. Загалом, заснування шкіл при братствах було загальноприйнятим явищем і невід’ємною частиною самого братства. Приміром, було засновано школи при Львівському, Брестському, Мінському, Більському та Пінському братствах [17, 89 – 106].

Відомості про Кременецьку лікарню знаходимо у грамоті Лаврентія Древинського, де йдеться про заповіді засновника: “... а до шпитали местного Кременецкого русского по мерце жита, змоливши у своем млине, и по пети золотых польских во вечные годы и сам, а по мне потомки мои давати повинни будемо” [16, 38].

Богоявленське братство було невід’ємною частиною монастиря, і тому навіть сам монастир був названий “Братський”. Про історію існування братства цього періоду збереглося дуже мало інформації. Можливо через пожежу Кременці [11], можливо тому, що у ХХ ст. головою братства був єпископ Кременецький, а частина його канцелярії знаходилася у Варшаві [8, арк. 3 зв.]. Єдине, що відомо, – це те, що братство вело господарчу діяльність і збирало “добровольные пожертвования”, оскільки 20 лютого 1868 року на прохання братчиків була видана “Сборная книга для сбора доброахотных пожертвованных” [1].

3 другої половини ХІХ ст. розпочинається новий історичний період існування та діяльності братства. У 1880 р. за наказом Синоду було поновлено Свято-Миколаївське братство [5].

Основним ініціатором відкриття братства у Кременці був Віталій, єпископ Острозький, вікарій Волинської єпархії, управляючий Кременецьким Богоявленським монастирем. У своїх неодноразових зверненнях до керуючого архієрея владику описує той стан, в якому перебувала єпархія: “Нищенствующие дети совращены с истинного пути, в полном невежестве уже недалеки от пути погибели, и доходящие до одичения”, – і просить дозволу на відновлення діяльності братства, – “...я с Божией помощью, при архипастырском благословении Вашего Высокопреосвященства, прошу учредить в городе Кременц, под сенью Святой Обители, “Богоявленское Свято-Николаевское братство”, которое бы общими силами противодействовало столь очевидному для всех злу,... открыть означенное братство и утвердить, при сем, Уставом” [2, арк. 1 зв.].

Проект статуту Богоявленського Свято-Миколаївського братства був затверджений церковною і світською владою. Після цього, 28 лютого 1880 року Статут було направлено на затвердження “Его Святейшеству Милостивому Государю” [3, арк. 5 зв.]. Зупинимось на змісті Статуту. Згідно з ним, одним із основних завдань роботи братства було “попечение о внутреннем и внешнем благоустроении Кременецкого Богоявленского монастыря”. Крім головної, духовно-просвітницької місії братства, яка полягала в організації шкіл церковно-приходського типу та забезпеченні “богослужебными книгами й церковными принадлежностями” храмів єпархії, до основних функцій братства входило: “Оказание материальной помощи бедным людям: а) через выдачу единовременных пособий; б) через содержание в г. Кременце богадельни для бесприютных стариков и стариц; в) через устройство братских трапез для бедняков (содержание в Кременце дешевой народной чайной-читальни с библиотекой при ней религиозного общеобразовательного характера)”, та ін. [8]. Потрібно зазначити, що постанова братства набувала чинності лише “после утверждения Волинским епархиальным архиереем как попечителем Братства и высшим каноническим распорядителем всего церковного имущества Волинской епархии” [9, арк. 3]. У 1890 р., згідно Статуту, головою та покровителем Богоявленського братства був Модест, єпископ Волинський і Житомирський, який затверджував рішення Загальних зборів [7, арк. 12 зв.].

Кожна організація має власну структуру та систему управління, згідно якої здійснюються адміністративні функції. Управління справами Богоявленського братства належало Загальним зборам членів братства та Раді братства. А контроль за фінансами здійснювала Ревізійна комісія. Усі найважливіші справи вирішувалися на Загальних зборах членів братства “за головування” вікарного єпископа Кременецького. Скликалися “річні збори” один раз на рік у січні; інколи у випадку невідкладної справи “во всякое время года” скликалися надзвичайні збори. До головних функцій Загальних зборів належало: слухання та затвердження звітів братства; заслуховування протоколів Ревізійної комісії про фінансовий стан братства; обирання на три роки членів Ради та Ревізійної комісії; затвердження змін у Статуті; розподілення основних фінансів братства; присвоєння звання почесних членів братства особам, які “принесли братству особливу користь” і т. ін. [14, 86].

Постійне управління справами братства належало, як уже зазначалося, Раді братства, до складу якої входило 12 членів: чотири – обов’язкові (три настоятеля церков Кременця а також намісник або “скарбник” Богоявленського монастиря) і вісім, що обиралися Загальними зборами з числа дійсних членів братства. Рада братства видавала розпорядження та “підтримувала відносини у справах братства”.

Всі поточні питання також вирішувала Рада братства, але вже за згодою єпископа Кременецького. Фінансовий річний звіт, та його ведення контролювала Ревізійна комісія братства. Перевірка видатково-прибуткових книг, видача квитанцій – були основною справою у роботі Ревізійної комісії [14, 87].

Відомо, що в досліджуваний нами період крім Богоявленського, в м. Кременець діяло Якутське братство. Ці братства вели свою діяльність паралельно, як дві окремі юридичні особи. І було б помилкою стверджувати, що Богоявленське братство було реорганізоване в Якутське.

За Статутом Богоявленського братства, у разі його ліквідації – майно повинно було перейти у власність Богоявленського монастиря [7].

Усі члени братства поділялися на дійсних і прихильників. Перші мали право голосу на Загальних зборах, а другі, в міру своїх можливостей, допомагали в діяльності братства. “Лица, оказавшие Братству особую пользу своим влиянием в обществе, или своими трудами, или крупными пожертвованиями, могут быть удостоены звания почетных членов Братства” [10]. До почесних членів братства належали відомі ієрархи, землевласники та купці Західного краю того часу. На 1890 рік це були: митрополит Київський і Галицький Платон, архієпископ Холмський і Варшавський Леонтій, єпископ Волинський і Житомирський Модест, екзарх Грузії Палладій та інші. Загалом 24 почесних члени [12, 5 – 6].

Дійсних членів (станом на кінець XIX ст.) у братстві нараховувалось близько 100 осіб. Серед них ректор Волинської духовної семінарії архімандрит Симеон, командир 31-го Драгунського Ризького полку полковник Бобилев, командир 42-го Якутського полку полковник Августов, намісник і типограф Почаївської Лаври, міський голова, викладачі семінарії та духовних училищ, клірики єпархії та інші. Уся розглянута вище адміністративна структура та весь склад братства виконували свою головну місію – “религиозно-нравственное просвещение народа, утверждение его в истинах Православной веры и преданности Святой Церкви” [12, 7 – 10].

За розпорядженням єпархіальної влади на приходах постійно проводилися співбесіди і читання членами братства й особами з місцевого духовенства. Теми бесід обирались в основному релігійно-історичного спрямування. При братстві діяла бібліотека, яка постійно поповнювалась періодичними виданнями. Журнал “Кормчий”, “Наставление и Утешение святой веры”, “Почаевский листок” були основними духовними виданнями того часу на Волині, які, окрім просвітницько-виховного, носили ще і ознайомчо-фактологічний характер [12, 20].

Найчастіше друкарні створювалися при братствах, монастирях, церквах. Приміром, Львівська друкарня діяла при Львівському братстві. Друкарня Крилоська знаходилась при Крилоській обителі, яка пізніше була об’єднана з Львівською. “Типографии на Волыни появлялись не как прихоть или роскошь, и не были явлением случайным, а вызваны настоятельной необходимостью” [13, 765]. Дерманська та Чернчицька друкарні розмістились при своїх місцевих монастирях, Луцька діяла при Хрестовоздвиженському храмі Луцького братства [13, 775 – 776].

Кременецька друкарня, заснована у XVII ст., відома як “монастирська” або як “братська”, організована при братстві Богоявленського монастиря і, свого часу, відіграла важливу роль у справі організації духовно-просвітницької діяльності волинського духовенства. За історію її існування було видано: “Грамматика, или письменница языка словенского, тщателем и вкратце издано в Кременце”, “Синод... в церкви кафедральной Луцкой отправованый” Афанасія Пузини та “О мистериях, или тайнах посполитости” Сильвестра Косова [13, 785].

Кременецька “Грамматика” складається з чотирьох розділів, в яких викладено основи орфографії, етимології, синтаксису. Основне завдання граматики, як посібника, автор визначив так: “Грамматика есть известные художества благо глаголяти и писати учащие” [13, 787]. Далі зазначено, що конкретно вивчає кожна з частин граматики. Структура Кременецької граматики здебільшого збігається з граматикою Мелетія Смотрицького. Відмінність полягає в тому, що граматика Смотрицького була призначена, в основному, для викладачів, а Кременецька – для вихованців братської школи. Водночас у Мелетія Смотрицького запозичений метод викладу – у вигляді запитань і відповідей. У розділі “О орфографии” автор наводить алфавіт, перераховуючи 40 літер церковнослов’янської мови. Якщо Смотрицький додає ще варіанти деяких літер, то в Кременецькій граматиці цього немає [13, 788 – 789]. З приводу визначення авторства “Граматики”, то до цих пір це питання не з’ясоване, одні приписують цю працю К.Ставровському, інші – Л.Зизанію та А.Пузині [14, 93].

На нижньому поверсі будівлі Богоявленського монастиря було розміщено братську церковно-приходську школу. У ній щороку на навчання набирали близько 30 учнів, причому тільки чоловічої статі, серед яких були діти з Чехії. У школі викладали: Закон Божий, російську мову, арифметику, церковнослов’янську грамоту, катехізис, історію Старого й Нового Завітів, “об’ясняли смысл праздников и постов, годичный цикл богослужений”. Учні проходили “богослужебну практику” під час монастирських служб [12, 21 – 22].

Кременецьке братство проводило активну діяльність у створенні церковно-приходських шкіл при інших храмах, де викладачами були місцеві священики або, найчастіше, члени братства. Приміром, у

1911 році зусиллями братства, на Перелісках у місті Кременці, було збудовано приходську церковну школу на честь апостолів Петра і Павла [4].

Братство на “30-м году своего существования” збудувало “Братский Дом”, в якому були розташовані консисторія і семінарія (на сьогодні – приміщення музею). План і рішення про будівництво “Братский Дом” були затверджені на Загальних зборах 6 січня 1910 року. Кошторис складено на 15-16 тисяч. Урочисте закладання каменя здійснено на свято Благовіщення (7 квітня) 1910 року єпископом Кременецьким Никоном [6].

Отже, впродовж усього свого історичного шляху, а це з XVII до початку XX ст., діяльність Кременецького Свято-Миколаївського Богоявленського братства носила духовно-просвітницький характер. При допомозі меценатів, добродійців – почесних членів братства, була організована і активно проводилася друкарська справа, функціонувала церковно-приходська школа, діяла “богодільня”, надавалася матеріальна допомога всім нужденним. Іншими словами, “братство було тим центром, навколо якого зосереджувалася вся православна громадськість різних століть і поколінь Кременеччини” [14, 90].

Джерела та література

1. Державний архів Житомирської області (далі – ДАЖО). – Ф. 1.– Оп. 1. – Спр. 8.
2. ДАЖО.– Ф. 1. – Оп. 22. – Спр. 33.
3. ДАЖО.– Ф. 1. – Оп. 22. – Спр. 33.
4. ДАЖО.– Ф. 1. – Оп. 48. – Спр. 3.
5. ДАЖО.– Ф. 1. – Оп. 50. – Спр. 302.
6. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. 1. – Оп. 3. – Спр. 17.
7. ДАТО.– Ф. 1.– Оп. 3. – Спр. 17.
8. ДАТО.– Ф. 148. – Оп. 5. – Спр. 217.
9. ДАТО.– Ф. 148. – Оп. 5. – Спр. 217.
10. ДАТО.– Ф. 148. – Оп. 5. – Спр. 217.
11. Центральний Державний історичний архів України. – Ф. 442. – Оп. 1. – Спр. 1351.
12. Епархиальные распоряжения и известия. Отчет Кременецкого Богоявленского Свято-Николаевского Братства за 1890 год // Волынские Епархиальные Ведомости. – 1891. – Ч. оф. – № 1 – 2. – С. 2 – 28.
13. Краткие исторические сведения о бывших на Волыни православных типографиях // Волынские Епархиальные Ведомости. – 1877. – Ч. неоф. – № 23. – С. 765 – 791.
14. Мельничук О. Свято-Богоявленський Кременецький монастир у контексті історії Православ'я в Україні / Олег Мельничук, протоієрей. – Київ, 2007. – 216 с.
15. Огієнко І.І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви: в 2 т. / І.І. Огієнко. – К.: Україна, 1993. – Т. 1 – 2. – 1993. – 284 с.
16. Теодорович Н.И. Город Кременец Волынской губернии. Исторический очерк / Николай Иванович Теодорович. – Почаев, 1894. – 70 с.
17. Флеров И. О православных братствах, противоборствующих унии в Юго-Западной России, в XVI, XVII и XVIII столетиях / И. Флеров, священник. – Санкт-Петербург, 1857. – 314 с.
18. 1000-ліття Православ'я на Волині / [Упорядник М. Моліс (о. Миколай)].– Дубно, 1992. – 149 с.

УДК 94 (477.83/86)

Ірина Косар, аспірант Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (науковий керівник к.і.н., доц. І.Я. Райківський)

ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА ОХРИМОВИЧА У СТУДЕНТСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ “АКАДЕМІЧНЕ БРАТСТВО”

Однією з актуальних проблем сучасної вітчизняної історичної науки є вивчення життя та діяльності видатних українських діячів, чії імена донедавна в силу заідеологізованості радянської історіографії залишалися на узбіччі наукових досліджень. До незаслужено забутих й досі малодосліджених постатей належить визначний громадсько-політичний діяч західноукраїнських земель кінця XIX – першої третини XX століття, журналіст, учений, адвокат Володимир Охримович (1870–1931). Він стояв біля витоків українського радикального руху та процесу кристалізації партійно-політичної системи в Галичині.

На формування світогляду В. Охримовича та становлення його як громадсько-політичного діяча і науковця вирішальний вплив мали студентські роки, активна участь в українському студентському русі в Галичині під владою Австро-Угорської монархії. Тому метою даної розвідки є аналіз основних аспектів

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Луговий Олег (Одеса) Найм скандинавських воєнків у Київській Русі та Візантії в цифрах	3
Юсупович Адріан (Варшава, Польща) К вопросу о назначении игумена Стефана Владимирским епископом	7
Нагірний Віталій (Краків, Польща) “Да и Галич”: з історії відносин галицько-волинських князів із монголами у 1240-х рр.	9
Кузьма Тетяна (Рівне) Організація державного апарату: від Київської Русі до конституції Пилипа Орлика	12
Рибачок Ірина (Острог) Єврейська та татарська громади в містах Південно-Східної Волині в кінці XVI – першій половині XVII століття	17
Васильсва Ольга (Київ) До структури управлінського апарату гетьманського двору: дозорці та старости гетьманських маєтностей (1687–1734 рр.)	20
Конопка Наталія (Острог) Розв’язання малоросійським військовим губернатором Миколою Григоровичем Репніним проблем міського урядування	24
Мацко Наталія (Тернопіль) Взаємовідносини російських військовослужбовців із населенням Правобережної України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	29
Кізлова Антоніна (Київ) Списки чудотворних ікон у системі святинь Києва кінця XVIII – початку XX ст.	33
Тимочко Ірина (Рівне) Кременецьке Свято-Миколаївське Богоявленське братство: ретроспектива	36
Косар Ірина (Івано-Франківськ) Діяльність Володимира Охримовича у студентському товаристві “Академічне братство”	39
Дацків Ігор (Тернопіль) Формування зовнішньополітичної концепції Українською Центральною Радою від автономії до незалежності	43
Хома Іван (Львів) Становище Окремого загону Січових Стрільців на час листопадового повстання у Львові	47
Долганов Петро (Рівне) Євреї в спектрі економічної політики ЗУНР	51
Заставецька Наталія (Тернопіль) Популяризація ідеї збереження пам’яток у Східній Галичині у 1920–1930-х р. (на прикладі діяльності Національного музею у Львові)	54
Гуменюк Оксана (Рівне) Масові репресії радянського режиму проти населення західноукраїнських земель (1939–1941 рр.)	57
Кратюк Ірина (Рівне) “Шуцманшафт”: місце й роль у контексті українсько-єврейських взаємин часів Другої світової війни	59
Дудка Наталія (Рівне) Військово-політична діяльність Дмитра Палієва в роки Другої світової війни	62
Шевченко Лілія (Київ) Рівень споживання сільського населення України в роки хрущовської “відлиги” як показник якості його життя	64
Кузьмич Микола (Луцьк) Розвиток промисловості Волинської області в 1950-х – середині 1960-х років	68
Мазуркевич Альона (Київ) Рівень розвитку дошкільних закладів освіти як показник якості життя сільського населення України в 60-х – 80-х рр. XX століття	72
Колядинський Василь (Луцьк) Луцький автомобільний завод в роки незалежності (1991–2008 рр.)	75

Мушкевич Олег (Луцьк) Проблеми формування національної ідентичності та культури політичної свідомості української нації	80
Киридон Алла (Київ) Діяльно-христова церква в Україні: проблемне поле досліджень	83

СЕКЦІЯ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Троян Сергій (Рівне) Колонізаційно-підприємницька діяльність німецького купецтва в Південній Америці у XVI ст.	87
Шеретюк Руслана (Рівне) Перехід уніатів Білорусі в римо-католицизм на початку XIX століття та реакція на нього уряду крізь призму російського імперського законодавства	91
Івчик Наталія (Рівне) Право і безправ'я єврейського населення Російської імперії XIX століття	96
Троян Павло (Рівне) Концептуальні підходи в Німеччині до проблем імперської політики в другій половині XIX ст.	98
Валух Людмила (Рівне) Берлінська конференція (1884–1885 рр.): політична боротьба в Англії навколо питання про її колоніальні здобутки та втрати	101
Даценко Ірина (Київ) Дисертація та інститут наукової атестації в університетах Російської імперії (другої половини XIX – початку XX століття)	104
Кукса Олександр (Мінськ, Республіка Білорусь) Государственно-политическое строительство в 1917–22 гг.: основные тенденции в современной историографии Беларуси и России	107
Бунечко Сергій (Рівне) Аграрна реформа в Польщі: тенденції та особливості (1920-ті роки)	110
Постоловський Руслан (Рівне) Генеза й еволюція чеських національно-демократичних ідей: історичний дискурс	114
Дзюбишина Наталія (Рівне) Реформаційний рух у педагогіці Чехословаччини в міжвоєнний період	119
Боровець Марія (Рівне) Мюнхенська конференція: випадковість чи закономірність історії	122
Сай Галина (Рівне) “Десятилітній план” нової сіоністської організації: амбівалентність оцінки в контексті польсько-єврейських відносин	124
Субот Олександр (Рівне) Політичні чистки у верхівці Комуністичної партії Чехословаччини 1949–1963 рр.: їх причини і характер	127
Купрій Тетяна (м. Бровари Київської обл.) Роль Людвіга Ерхарда у проведенні економічної реформи 1948 р.: досвід повоєнної Німеччини	133
Поспелов Андрій (Одеса) Тероризм в умовах біполярного світу (1960–початок 1990-х рр.): спроба концептуального аналізу	137
Троян Віктор (Рівне) Пан'європейський рух в умовах краху комуністичних режимів у Центрально-Східній Європі	141
Яцечко Світлана (Луцьк) Причини та перебіг грудневих подій в Польщі у 1970 р.	142
Крисенко Дмитро (Київ) США в іраксько-кувейтському протистоянні 1988–1990 рр.: миротворець чи провокатор?	145
Мисан-Мілясевич Володимир (Львів) Шанхайська організація співпраці як провідний учасник антитерористичної боротьби	148
Десятничук Ігор (Рівне) Розвиток громадянського суспільства як об'єкт історичного дослідження	150
Гайдукевич Анастасія (Рівне) Аналіз діяльності українських організацій в Чеській республіці (1993–2006 рр.)	154

СЕКЦІЯ ІІІ. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Синюк Сергій (Рівне) Сліди культурних зв'язків Волині та Малопольщі у волинській книжності доби Володимира Васильковича	159
Тимощук Ольга (Львів) Социніани на Волині	161
Шмид Олександр (Рівне) Трудова імміграція поляків у Волинську губернію (1861–1914 рр.)	165
Немець Віктор (Львів) Весільний етап заручин на Волині і Поліссі: порівняльний аналіз (середина ХІХ – початок ХХ ст.)	168
Борщевич Володимир (Рівне) Культурно-просвітницька, благодійна праця православного духовенства Волині у 20–30-х рр. ХХ ст.	171
Переходько Наталія (Рівне) Медичне обслуговування населення м. Рівного (1921–1939 рр.)	175
Візитів Юлія (Рівне) Волинський Гонтар (Теодосій Довгалюк) – життєвий шлях будівничого пластової домівки	177
Ковальчук Тетяна (Острог) Внесок Волинського краєзнавчого товариства і опіки над пам'ятками старовини у розвиток туризму на Волині у міжвоєнний період	180
Самсонюк Тетяна (Рівне) ОУН у Західній Волині осені 1939 – літа 1941 років: вектори державотворчої діяльності та покарання за неї	183
Ленартович Олег (Луцьк) Відновлення організаційної мережі ОУН на Волині у 1939–1941 рр.	187
Булига Ірина (Рівне) Конфліктогенний потенціал міжправославних відносин на Волині у 1941–1942 рр.	190
Доброчинська Валентина (Рівне) Розвиток освіти Рівненщини в умовах окупаційної влади (1941–1944)	193
Абрамчук Катерина (Рівне) Вербувальна політика Німеччини на Волині в період Другої світової війни: особливості та шляхи втілення	196
Ковальчук Іван (Київ) Діяльність УПА на території Житомирської області в 1943 р.	199
Іванченко Володимир (Київ) Обставини загибелі письменниці та учасниці підпілля ОУН (Б) на Рівненщині Людмили Фої	202
Польова Юлія (Київ) Йосип Демчик (“Луговий”) – провідник Дунаєвського та Вінницького надрайонів ОУН (б) на Поділлі (1946–1951)	205
Ільницький Василь (Дрогобич) Керівний склад Дрогобицького надрайонного проводу ОУН (весна 1945 р.–1952 р.)	207
Борейко Галина (Рівне) Роль “Просвіти” у піднесенні національно-культурної свідомості у 80–90-ті роки ХХ століття	212
Писцьо Віталіна (Рівне) “Голос Сарненщини” – легальний пресовий орган періоду окупації	215
Прокопчук Сергій (Рівне) Початок будівництва “Козацьких могил”	218
Гілевич Ігор (Львів) Польові етнографічні дослідження Полісся України науковцями львівського скансену: історія, географія, тематика, результати та подальші перспективи	221

СЕКЦІЯ ІV.

ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО, ІСТОРИОГРАФІЯ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Яцечко Тетяна (Луцьк) Історична топографія Кременця Х–XIV ст. за літописними архітектурно-археологічними джерелами.....	226
Красножон Андрій (Одеса) Проблема датування оборонного рову фортеці Білгород на Дністрі	229
Чекурков Василь (Рівне) Археологічні джерела литовсько-польської доби про м. Дубно за матеріалами досліджень 2005 р.	234
Войтюк Олексій (Рівне) Характеристика замку в селі Тайкури на Рівненщині	236
Ващук Дмитро (Київ) Документи великого князя Свидригайла (за матеріалами 22 Книги записів Литовської Метрики)	237
Блануца Андрій (Київ) Земельні надання Сигізмунда II Августа на Волині: джерела дослідження	241
Сажок Оксана (Луцьк) Історіографія бібліотечної та видавничої діяльності церковних православних братств Волинської губернії у другій половині XIX – на початку XX століть	243
Дутчак Олена (Івано-Франківськ) Проблеми інституалізації галицького краєзнавства в українській та польській історіографії	247
Двуреченська Олександра (Дніпропетровськ) Органи міського самоврядування Катеринослава: історіографія питання	251
Музичин Ірина (Івано-Франківськ) Сучасна російська історіографія про зовнішньополітичні плани Росії щодо західноукраїнських земель наприкінці XIX – на початку XX ст.	255
Рябчикова Фаїна (Луцьк) Джерела до вивчення діяльності етнографічного відділу Волинського науково-дослідного музею (1920–1931 рр.)	259
Сова Андрій (Львів) Символіка пластового куреня “Лісові чорти” у Львові	267
Надурак Наталія (Івано-Франківськ) Українська історіографія про зовнішньополітичну діяльність ОУН (1929–1941)	271
Марченко Наталія (Острог) Періодичні видання як історичне джерело	275
Мальована Марія (Івано-Франківськ) Соціально-економічний розвиток західноукраїнськьї земель в 1950-х – першій половині 1960-х рр. у світлі вітчизняної історіографії	278
Корнійчук Любов (Острог) Співпраця Аркадія Жуковського в журналі “Український історик”	282
Хеленюк Анастасія (Острог) Професор Любомир Винар як редактор журналу “Ethnic Forum”	287
Клинова Галина (Рівне) Проблеми давньої історії України у творчості Олександра Домбровського	290
Наконечна Ольга (Івано-Франківськ) Національно-культурне відродження етнічних меншин України у 1985–1991 рр.: вітчизняна історіографія	293
Матлай Любава (Київ) Дипломатія Іспанії в період консолідації (80–90-ті роки XX століття): історіографія проблеми	297
Грачевська Таміла (Дніпропетровськ) Проблеми українсько-турецьких відносин: історіографічна традиція та новітні підходи	302
Годованська Оксана (Львів) Релігійні практики українських трудових мігрантів четвертої хвилі	305
ДАНІ ПРО АВТОРІВ	307
ЗМІСТ	310

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **В.М. Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **В.Б. Самсонюк, Л.М. Федорук**

Обкладинка – **Г.В. Волохов**

Підписано до друку 27.11.2009 р.

Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.

Наклад 300 прим. Обліково-видавничих аркушів 37,9.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.